

Nr 31.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström.

I en den 2 mars 1945 dagtecknad proposition nr 127, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag angående dels delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström.

I fråga om motiveringen för de framlagda förslagen får utskottet, i den mån ej redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

1:o.

Delaktighet i statens pensionsanstalt för förste underläkare, tillika biträdande överläkare, vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna. Under punkten 1 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för förste underläkare, tillika biträdande överläkare, vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna.

Genom kungörelse den 22 juni 1939 (nr 506) har reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt erhållit tillämpning å, bland andra, överläkare och sjukgymnaster vid till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalter. Däremot äga förste underläkare, tillika biträdande överläkare, vid kuranstalterna icke delaktighet i statens pensionsanstalt. Beträffande avlöningsförmånerna till innehavare av dylik befattning vid kuranstalterna i Nynäs och Tranås gäller för närvarande följande. För förste underläkaren, tillika biträdande överläkaren, vid Nynäs kuranstalt utgör årsavlöningen 10 000 kronor, vartill komma två ålderstillägg å vardera 1 000 kronor, vilka utgå efter ett respektive tre års tjänstgöring. Rörligt tillägg

utgår med 19,6 procent å ett belopp av högst 10 800 kronor. Förutom konstant avlöning åtnjuter ifrågavarande befattningshavare naturaförmåner, bestående av bostad, värme och lyse samt tvätt. För motsvarande befattningshavare vid Tranås kuranstalt utgör årsavlöningen 9 350 kronor, varjämte två ålderstillägg å vardera 900 kronor utgå efter ett respektive två års tjänstgöring. Härtill kommer ett årligt bostadsbidrag å 2 050 kronor. Rörligt tillägg utgår i detta fall efter samma grunder som förut angivits.

I skrivelse den 24 april 1944 har *pensionsstyrelsen* hemställt om åtgärder i syfte att jämväl de vid Nynäs och Tranås kuranstalter inrättade befattningarna såsom förste underläkare, tillika biträdande överläkare, måtte förenas med pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Statens pensionsanstalt har framhållit, att med hänsyn till bland annat den ställning, kuranstalterna i Nynäs och Tranås intoge, intet i och för sig synes vara att erinra mot att pensionsrätt i statens pensionsanstalt medgåves för förste underläkare, tillika biträdande överläkare, vid anstalterna. Då emellertid 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga i ett den 10 februari 1942 avgivet betänkande (SOU 1942: 4) framlagt förslag om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt för underordnade läkare ej blott vid ifrågavarande kuranstalter utan även vid landstingens lasarett och sanatorier med flera vårdanstalter samt dessutom en utredning rörande bland annat omfattningen av den genom statens pensionsanstalt bedrivna pensioneringsverksamheten sannolikt komme att inom kort igångsättas, funne sig pensionsanstalten ej böra tillstyrka, att frågan om pensionsrätt för de i pensionsstyrelsens framställning avsedda läkarna fristående upptoges till behandling. För det fall att omförmälda läkare vid Nynäs och Tranås kuranstalter ansåges böra erhålla delaktighet i anstalten, borde emellertid såsom villkor för befattningarnas förenande med pensionsrätt uppställas, att desamma underkastades reglering enligt § 5 i anstaltens reglemente. Vid utformningen av pensionsvillkoren borde vidare tillses, att man ej föregrepe eller försvårade det ifrågasatta allmänna ordnandet av pensionsfrågan för underordnade läkare vid lasarett med flera sjukvårdsanstalter och att därvid särskilt borde beaktas spörsmålet om pensionsunderlagens storlek.

I sistnämnda hänseende har pensionsanstalten gjort följande uttalande.

1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga hade i sitt den 10 februari 1942 avgivna betänkande rörande de yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden för sådana läkares pensionsrätt i statens pensionsanstalt föreslagit ett enhetligt tjänstepensionsunderlag av 5 400 kronor, mot vilket förslag pensionsanstalten i avgivet underdånigt utlåtande ej framställt någon erinran. Även om åtgärder med anledning av de i sagda betänkande framlagda förslagen icke för närvarande planeras, synes dock underläkarnas pensionsfråga på nytt kunna aktualiseras. Enligt vad som försports läremotion i frågan hava väckts vid nu pågående riksdag. Med hänsyn till det anförda anser pensionsanstalten tjänstepensionsunderlaget för de nu ifrågavarande läkarbefattningarna vid kuranstalterna böra begränsas till 5 400

kronor, ehuru löneförmånerna i och för sig borde kunna motivera fastställande av ett högre underlag.

I övrigt har pensionsanstalten beträffande pensionsvillkoren anfört följande.

Vad övriga pensionsbestämmelser beträffar synas lämpligen de för överläkare gällande kunna göras tillämpliga. Grunddragen av pensionsvillkoren skulle i sådant fall bliva följande.

Mot ett tjänstepensionsunderlag av 5 400 kronor svarar enligt anstaltens reglemente ett familjepensionsunderlag av 1 380 kronor. Pensionsåldern skulle bliva 65 år, och för erhållande av hel tjänstepension vid denna ålder skulle komma att fordras 30 tjänstår.

För tjänstepension komme att såväl från huvudmannen som från befattningshavaren fordras en årlig avgift å 5 procent av tjänstepensionsunderlaget, således 270 kronor från vardera. Den årliga familjepensionsavgiften, vilken helt åvilar befattningshavaren, skulle utgöra för manlig befattningshavare 20 procent och för kvinnlig befattningshavare 1 procent av familjepensionsunderlaget, således för manlig läkare 276 kronor och för kvinnlig 13 kronor 80 öre.

Statskontoret har i ärendet upplyst, att det enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat vore för verksamheten vid ifrågavarande kuranstalter angeläget, att innehavarna av befattningarna såsom förste underläkare, tillika biträdande överläkare, erhöles pensionsrätt. Vid sådant förhållande och då statskontoret i sitt tidigare utlåtande anslutit sig till den av statens pensionsanstalt uttalade uppfattningen, att i princip intet vore att erinra mot att befattningarna förenades med delaktighet i pensionsansalten, ville statskontoret icke motsätta sig bifall till pensionsstyrelsens framställning. Mot de av pensionsanstalten föreslagna pensionsvillkoren hade statskontoret icke något att invända.

Föredragande statsrådet har anfört.

För egen del anser jag mig böra tillstyrka, att de i ärendet avsedda befattningshavarna erhålla möjlighet att vinna inträde i statens pensionsanstalt.

Beträffande de närmare bestämmelser, som böra gälla för pensionsrätten, ansluter jag mig till vad pensionsanstalten därutinnan föreslagit.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga erforderliga ändringar i pensionsanstaltens reglemente, vilka torde böra träda i kraft den 1 juli 1945.

Utskottet. I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 22 i anledning av väckta motioner om beredande av pensionsrätt åt underläkare vid vissa sjukhus har utskottet hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning jämte därav föranledda förslag i syfte att tillförsäkra underläkarna vid statens, landstingens och de utanför landstingen stående städernas sjukvårdsinrättningar pensionsrätt. Med hänsyn härtill kunde det måhända synas tveksamt, huruvida förste underläkarna vid de till pensionsstyrelsen anslutna kuranstalterna nu böra beredas delaktighet i statens pensionsanstalt. Enligt vad statskontoret upplyst, är det emellertid för verksam-

heten vid nämnda anstalter angeläget, att pensioneringen för ifrågavarande befattningshavare ordnas utan uppskov. Härtill kommer, att de föreslagna pensionsvillkoren icke torde föregripa en blivande lösning av pensionsfrågan för underläkarna vid statens och landstingens m. fl. sjukvårdsinrättningar. På grund härav och då utskottet i sak icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, finner utskottet sig böra biträda detsamma.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

2:o.

Delaktighet i statens pensionsanstalt för i statsunderstödd folktandvård hos stad, som ej deltagar i landsting, fast anställd tandläkare och tandsköterska. Under punkten 2 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för i statsunderstödd folktandvård hos stad, som ej deltagar i landsting, fast anställd tandläkare och tandsköterska.

Till *landsting*, som anordnat folktandvård, må statsbidrag utgå under förutsättning, att vid vårdens anordnande iakttagits vissa bestämmelser rörande vårdens organisation och omfattning, villkoren för dess meddelande, anställnings- och avlöningsförhållanden för vissa inom vården anställda befattningshavare m. m. Därest landsting anordnat folktandvård i enlighet med dessa bestämmelser, utgår statsbidrag till landstinget med dels visst engångsbelopp för anskaffande av erforderlig utrustning, dels ock ett årligt belopp för avlöande av distriktstandläkare och distriktstandsköterskor, vilka äro fullt sysselsatta inom distriktstandvården under minst 1 900 timmar om året och vilka åtnjuta i kungörelsen stadgade avlöningsförmåner. Statsbidraget till avlöningen av nämnda befattningshavare utgår med 3 000 kronor för distriktstandläkare och 1 000 kronor för distriktstandsköterska, varjämte vissa ålderstillägg helt utgå av statsmedel.

Till centraltandpoliklinikernas inrättande och drift utgår icke statsbidrag.

Såsom förutsättning för att *stad utanför landsting* skall kunna erhålla statsbidrag till folktandvård föreskrives allenast, att tandvård inom staden meddelas i enahanda omfattning och på motsvarande villkor, som stadgats beträffande landstingsområdena, samt att stadens tandvård är anordnad på sätt, som av medicinalstyrelsen godkännes.

Statsbidrag utgår i detta fall med 4 kronor om året för varje behandlat barn i viss närmare angiven ålder.

Vad beträffar pensioneringen av inom folktandvården anställda befatt-

ningshavare, ha genom kungörelsen den 17 juni 1938 (nr 518) om vissa ändringar i reglementet den 31 december 1919 (nr 878) för statens pensionsanstalt bestämmelser meddelats om delaktighet i pensionsanstalten för ordinarie distriktstandläkare och ordinarie distriktstandsköterska, till vilkas avlöning staten lämnar bidrag, ävensom vid landstingsområdes centraltandpoliklinik fast anställd tandläkare och tandsköterska med skyldighet att tjänstgöra minst 1 900 timmar årligen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 november 1944 har *svenska stadsförbundets styrelse* hemställt om åtgärder för åstadkommande av sådan ändring av reglementet för statens pensionsanstalt, att jämväl personal, anställd vid den av städerna utanför landsting anordnade folktandvården, erhöle möjlighet att vinna inträde i pensionsanstalten. Styrelsen har därvid framhållit såsom angeläget att berörda ändring vidtoges utan att slutförandet av utredningen om grunderna för pensionsanstaltens verksamhet avvaktades.

Statens pensionsanstalt har anfört bland annat följande.

I avseende å pensioneringen av de i folktandvården anställda befattningshavarna föreslago 1937 års folktandvårdssakkunniga i sitt den 15 december 1937 avgivna betänkande (SOU 1937: 47) uttryckligen pensionsrätt i statens pensionsanstalt allenast för distriktstandläkare och distriktstandsköterskor samt för fast anställda tandläkare och tandsköterskor vid landstingsområdenas centraltandpolikliniker. I en till betänkandet fogad reservation hade dock föreslagits, att statsbidrag till städerna utanför landsting skulle utgå enligt samma beräkningsgrunder och med samma belopp som till landstingen beträffande bland annat pensioner. Jämlikt 1938 års riksdags beslut blev emellertid delaktigheten i pensionsanstalten i enlighet med majoritetsförslaget begränsad till att omfatta de landstingsanställda tandläkarna och tandsköterskorna. Att döma av vad folktandvårdssakkunniga anfört rörande folktandvården hos de städer, vilka ej deltaga i landsting, synes anledningen till att i sådan vård anställda befattningshavare icke föreslagits skola erhålla pensionsrätt i statens pensionsanstalt närmast hava varit, att sagda städer ansetts hava större förutsättningar än landstingen att själva lösa de med folktandvården förbundna organisationsproblemen samt att för statsbidrag till deras folktandvård ej samma trängande behov kunde åberopas som i fråga om landstingen.

Därest icke-landstingsstädernas i folktandvård anställda befattningshavare erhöle pensionsrätt i anstalten på i huvudsak samma villkor som landstingens motsvarande befattningshavare, skulle detta innebära, att berörda städer skulle av staten erhålla större bidrag till sin folktandvård än som ursprungligen avsetts. Bidragsökningen — kostnaderna för rörliga tilläggsförmåner å pensionerna ej inräknade — skulle vid fullt utbyggd organisation, då enligt folktandvårdssakkunnigas beräkningar för de ifrågavarande städerna skulle erfordras 125 tandläkare och lika många tandsköterskor, och under antagande av dödlighetstabellen R 32 och en räntefot av 3 procent motsvara inemot 60 000 kronor för år räknat.

Därest statsmakterna skulle anse, att en förnyad prövning av spörsmålet om statsunderstöd till ifrågavarande verksamhet bör äga rum, oaktat såvitt anstalten kunnat finna några nya omständigheter i ärendet ej framkommit,

har pensionsanstalten i princip intet att erinra mot att möjlighet till delaktighet i anstalten beredes de i folktandvård hos icke-landstingsstäder anställda tandläkarna och tandsköterskorna, dock under förutsättning att statsbidrag enligt kungörelsen den 3 juni 1938 (nr 358) utgår till vårderna. För införande av sådan möjlighet till pensionsrätt lär likväl erfordras riksdagens medverkan.

Om pensionsrätt beviljas, böra enligt pensionsanstaltens mening för denna rätt gälla samma villkor och bestämmelser som för de vid landstingens centralpolikliniker anställda tandläkarna och tandsköterskorna, vilka i likhet med ifrågavarande befattningshavare icke åtnjuta författningens fastställd avlöning. Detta skulle innebära bland annat, att för pensionsrätt skulle fordras, att den med befattning förenade tjänstgöringsskyldigheten i folktandvård omfattar minst 1 900 timmar årligen och att medicinalstyrelsen godkänt tjänstereglering enligt § 5 reglementet för pensionsanstalten, att tjänstepensionsunderlaget skulle angivas i reglementet och utgöra för tandläkarbefattning 4 500 kronor och för tandsköterskebefattning 1 476 kronor, att pensionsåldern skulle vara 65 år för tandläkare och 60 år för tandsköterska, att för hel tjänstepension skulle erfordras 30 tjänsteår samt att befattningshavarens årliga tjänstepensionsavgift liksom huvudmannens årliga avgift skulle utgöra 5 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Att icke-landstingsstädernas tandläkare och tandsköterskor erhålla pensionsrätt i pensionsanstalten på förut angivna villkor synes icke innebära någon principiell utvidgning av gränserna för anstaltens verksamhetsområde. Nu pågående utredning rörande grunderna för pensionsanstaltens verksamhet m. m. torde därför icke komma att föregripas, för det fall sådan pensionsrätt införes innan sagda utredning slutförts.

Föredragande statsrådet har anfört:

Ehuru det föreliggande förslaget innebär en icke oväsentlig utvidgning av den vid 1938 års riksdag beslutade pensioneringen av befattningshavare vid folktandvården, vill jag icke motsätta mig, att tandläkare och tandsköterskor, som äro fast anställda inom folktandvården i städer utanför landsting, erhålla möjlighet att vinna delaktighet i statens pensionsanstalt. Såsom pensionsanstalten framhållit bör en förutsättning härför vara, att statsbidrag utgår till vårderna enligt kungörelsen den 3 juni 1938 (nr 358).

Även i fråga om de villkor och bestämmelser i övrigt, som böra gälla för pensionsrätten, ansluter jag mig till pensionsanstaltens förslag.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga erforderliga ändringar i pensionsanstaltens reglemente, vilka torde böra träda i kraft den 1 juli 1945.

Med hänsyn till önskvärdheten av en enhetligt ordnad pensionering för befattningshavarna vid folktandvården har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget om beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt jämväl för tandläkare och tandsköterskor, som äro fast anställda inom folktandvården i städer utanför landsting.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottet.

3:o.

Tjänstårsberäkning i pensionshänseende för föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström. Under punkten 3 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström må för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna tiden 1 april 1922—31 augusti 1925, varunder hon tjänstgjort såsom riksförsäkringsanstaltens sjukkontrollant i Göteborg, dock under villkor att Nordström till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande den engångsavgift, som belöpt å henne, därest § 6 i anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämplig.

Hos Kungl. Maj:t har föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström — som sedan den 1 juli 1928 innehaft med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenade befattningar vid nämnda sjukhus efter att dessförinnan under tiden 1 januari 1926—30 juni 1928 hava innehaft annan med sådan pensionsrätt förenad befattning hos Fredrika Bremerförbundets sjuksköterskebyrå i Göteborg — anhållit att såsom tjänstår för pension från pensionsanstalten få tillgodoräkna dels tiden 15 mars 1920—4 april 1921, varunder hon varit anställd vid Göteborgs privata sjuk- och förlossningshem, dels ock tiden 1 april 1922—31 augusti 1925, varunder hon tjänstgjort såsom riksförsäkringsanstaltens sjukkontrollant i Göteborg.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Nordström är född den 3 augusti 1888 och således 56 år gammal;

att pensionsåldern för hennes nuvarande befattning är 60 år;

att för hel pension i nämnda befattning erfordras 30 tjänstår;

samt att hon vid pensionsålderns uppnående — under förutsättning att hon icke åtnjutit någon på tjänstårsberäkningen inverkan tjänstledighet — kommer att kunna såsom tjänstår för pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna omkring 22 år 7 månader.

De befattningar, som Nordström innehaft hos Göteborgs privata sjuk- och förlossningshem samt riksförsäkringsanstalten, hava icke kunnat förenas med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, i följd varav Nordström icke kan med tillämpning av § 6 i reglementet erhålla rätt att tillgodoräkna den tid, varunder hon tjänstgjort i dessa befattningar.

Statens pensionsanstalt har i avgivet utlåtande erinrat, att statsmakterna tidigare i åtskilliga fall, bland annat beträffande föreståndaren för Weibullsholms växtförädlingsanstalt H. A. K. Lamprecht (prop. nr 72/1940, p. 1; bankoutsk. utl. nr 17, p. 1; riksd. skr. nr 125) och förra lanthushållslärlarinnan Ingrid von Zweigbergk (prop. nr 75/1941; bankoutsk. utl. nr 17; riksd. skr. nr 121), medgivit att för pension från statens pensionsanstalt finge mot erläggande av engångsavgift tillgodoräknas anställningstid i befattning, varå

bestämmelserna i § 6 reglementet för pensionsanstalten icke varit tillämpliga. Med hänsyn härtill ville anstalten icke motsätta sig att jämväl i förevarande fall ett dylikt medgivande lämnades i vad avsåge den tid, varunder Nordström tjänstgjort i riksförsäkringsanstaltens tjänst. I fråga om den tid, varunder Nordström varit anställd vid Göteborgs privata sjuk- och förlossningshem, som icke syntes hava åtnjutit statsunderstöd, ansåge pensionsanstalten däremot, att rätt till tjänstårsberäkning med hänsyn till konsekvenserna ej borde medgivas. I enlighet med det anförda tillstyrkte pensionsanstalten, att förslag måtte föreläggas riksdagen om tillgodoräkningsmedgivande för Nordström, såvitt avsåge anställningen hos riksförsäkringsanstalten, dock med skyldighet för henne att erlægga den engångsavgift, som belöpt å henne såsom föreståndarinna vid akademiska sjukhuset, därest § 6 anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämplig.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande framställning hemställer *Utskottet* utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Stockholm den 26 april 1945.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Närvarande: se anteckning å utlåtande nr 30.
